

Icke-våldsaktivism i USA

Speltid: 52 min

Från: 13 år

Ämne: Historia, Samhällskunskap

Produktionsland:
Frankrike, 2018

Svensk version:
© Cinebox, 2018

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmnr: EDU0100

För ytterligare källinformation:

Kontakta Cinebox
08-445 25 50

Nyckelord

rasism, icke våld, pacifism, mänskliga rättigheter, aktivism, civil olydnand, civilkurage, Ghandi, medborgarrättsrörelse, rättvisa

Sammanfattning

Vad lever kvar från Mahatma Gandhis icke-våldsstrategi från tidigt 1900-tal? I en tillbakablick från medborgarrättsrörelsens tidiga dagar i USA visas hur Martin Luther King tog starkt intryck av Gandhis idéer och framgångsrikt importerade dem till USA. Även om ickevåldsaktivismen blev kritiserad av en del amerikaner, som Malcolm X, nåddes stora framsteg. Med dagens ökande rasistiska spänningar i USA som i Charlottesville 2017, har arvet från förr aktiverats. Ett strategiskt samarbete med teoretisk och praktisk utbildning i icke-våld utvecklas nu av organisationen Black Lives Matter över hela USA.

Referat

I början av filmen möter vi Cazembe Jackson som är aktivist i rörelsen Black Lives Matter. Hon målar upp en mörk bild av rasismens USA. Statistik visar att en svart människa dödas av polis eller medborgargarde var 28:e timme och att offren ofta varit obeväpnade.

Rörelsen Black Lives Matter uppstod när många tröttnat på att behandlas som om deras liv var oviktiga. I inledning möter vi medlemmar i rörelsen som berättar vad organisationen betyder för dem. Cheeraz Gorman berättar hur engagemanget förändrats både för henne själv och för rörelsen efter mordet på Michael Brown Jr 2014. Han sköts med minst sex skott i ryggen trots att han enligt vittnen satt på knä med och hade händerna uppe i luften. I regionen har det under lång tid förekommit mycket rasism och mordet blev en katalysator, som påskyndade engagemanget med icke-våldsaktivism. Medborgarrättsrörelsen kom tillbaka och exploderade.

I en historisk tillbakablick berättas hur medborgarrättsrörelsen växte sig stark under 1950- och 1960-talet och att dagens aktivism fått inspiration från den. Clayborne Carson är historiker och specialist på Martin Luther King. Han beskriver hur det gick till när icke-våldsrörelsen tog fart. Martin Luther King hade hört talas om Gandhirörelsen och han och många andra fascinerades av att Gandhis inflytande varit så avgörande och till slut ledde till självständighetsförklaring. Martin Luther King var tveksam till en början, men när Montgomeryrörelsen kom blev han övertygad. 1955 protesterade

den svarta befolkningen mot den tydliga segregationen i Montgomery och när en svart kvinna avvisades för att hon inte satte sig på rätt plats i bussen inleddes en framgångsrik bojkott av bussarna i Montgomery.

Hur ska icke-våldsaktivism definieras? Det handlar inte bara om tystnad, demonstrationståg, böner och vakor. Enligt Martin Luther King ska motstånd göras på ett kraftfull och beslutsamt sätt. Andra menar att motstånd mot hatiska handlingar kan ske genom att praktisera kärleksfulla handlingar. Man agerar och svarar med mod snarare än rädsla. Man övertygar motståndaren istället för att övervinna den.

Efter Montgomeryrörelsen och bojkotten mot bussarna var Martin Luther King övertygad och 1959 åkte han till Indien på sin "pilgrimsresa" för att lära sig mer om icke-våldsaktivism. Väl hemma blev han världens främsta förespråkare för Gandhis icke-våld och startade bland annat en skola som via rollspel lärde ut hur man bör agera i olika situationer utifrån principen om icke-våld.

I filmen berättar företrädare för Black Lives Matter hur de arbetar idag. Ibland jobbar de med direkta aktioner som att blockera gator. Ibland mer långsiktigt genom att knacka dörr för att samla medlemmar och genom att fokusera på särskilda frågor.

Alla har inte varit övertygade om att icke-våldsaktivism är rätt väg att gå. De svarta pantrarna med Malcolm X i spetsen var en organisation som valde ett annat

Arbete efter filmen

sätt att protestera mot förtrycket. De menade att strategin men icke-våld gör de svarta försvarslösa. Men med tiden lyssnade Malcolm mer på King och i ett av sina sista tal uppmanade han åhörarna att lyssna på Martin Luther King och inte på sig själv. Han framställde King som ett bättre alternativ för makthavare att samarbeta med.

Inom rörelsen har det funnits en uppdelning i två läger. Dels de som var hängivna icke-våld, dels de som sökte andra alternativ. Idag står sig ändå icke-våldsaktivismen stark i USA. Många inser styrkan i icke-våld och att det handlar om att omvända angriparen. Det finns idag en tro på att svartas liv kommer att vara viktiga.

Mot slutet av filmen beskrivs händelserna i Charlottesville 2017, då den största vit makt-manifestationen i modern tid rum ägde rum. Black Lives Matters försökte förhindra detta och bråk uppstod. Under dagen körde en vit-makt anhängare en bil in i en grupp demonstranter och dödade en person och skadade 19 andra.

Tips före filmen

Be eleverna anteckna svar på frågorna under tiden att ni tittar på filmen. Fånga sedan upp vad de skrivit ned och anteckna punkter på svarta tavlan.

Frågor till filmen

1. Vad hände i Ferguson 9 augusti 2014? Vilken betydelse hade den händelsen?
2. Vad innebär icke-våldsaktivism? Hur definierar de icke-våldsaktivism i filmen?
3. Vem var Martin Luther King? Vilken betydelse har han haft för icke-våldsaktivismen i USA?
4. Vem var Mahatma Gandhi? Vilken betydelse har han haft för icke-våldsaktivismen i USA?
5. Vad var Montgomeryrörelsen? Varför inledde man en bojkott mot bussarna?
6. Vad menas med direkta aktioner?
7. På vilket sätt jobbar rörelsen Black lives matters mer långsiktigt?
8. Beskriv rörelsen de svarta pantrarna. Vem var Malcolm X? Hur var hans relation till Martin Luther King? Vad hände med Malcolm X?
9. Vem var Stokely Carmichael?
10. Vad hände i Charlottesville 2017?

Diskussionsfrågor

1. Vad innebär det att man protesterar genom icke-våld? Vilka eventuella fördelar och nackdelar ser du med det?
2. Är det okej att genomföra olagliga demonstrationer? Varför, varför inte?
3. I vilken utsträckning förekommer icke-våldsaktivism i Sverige? Kan du ge några exempel?
4. Finns det segregation i Sverige? På vilket sätt i så fall?
5. Vilket är det bästa sättet att protestera mot orättvisor i samhället?
6. På vilket sätt kan du påverka samhället på ett lagligt sätt?

Arbete efter filmen

Förslag till arbete med filmen

Övning 1

Låt eleverna diskutera i grupper i ca 10 minuter. Vad vet de om icke-våld? Vad innebär det? Känner de till någon som förespråkade icke-våld?

Dela in klassen i grupper som samtalar kring diskussionsfrågorna. Låt dem redovisa sina tankar för hela klassen efter en stund.

Övning 2

Vilka möjligheter och begränsningar har de olika aktörerna i filmen att påverka sina livsvillkor?

Tänk utifrån:

- individer
- yrkeskårer och fackföreningar
- konsumenter
- företag
- myndigheter
- intresseorganisationer (politiska och andra)
- medier

Övning 3

I Sverige och i världen fick #metoo hösten 2017 stor spridning. Vilka aktörer medverkade till genomslaget? Vad hände?

Tänk utifrån samma aktörer som i föregående övning.

Övning 4

Ta reda på vilka andra medborgarrättsrörelser som funnits i Sverige under 1900-talet.

Hur organiserade de sig? (vilka kämpade till exempel för allmän rösträtt) Vilka aktörer drev kampen?

Internetkällor och filmtips

Internetkällor

SO-rummet

[Rasism och främlingsfientlighet](#)

SO-rummet

[Rosa Parks blev en symbol för den amerikanska medborgarrättsrörelsen](#)

Levande Historia - myndighet under Kulturdepartementet

[Prata rasism](#)

UR Play

[Medborgerliga rättigheter](#)

Sveriges Radio

["Icke-våldsprincipen"](#)

NE

[Uppslagsverk](#)

DuckDuckGo

[Sökmotorn som inte spårar dig](#)

Filmtips

Filmer inom området på filmochskola.se, se förslag nedan:

[I Am Not Your Negro](#) - dokumentär

Hyllad och briljant dokumentär, byggd utifrån författaren James Baldwins anteckningar. Med knivskarp skärpa beskrivs den afroamerikanska historien och vad det innebär att vara svart i USA i dag. I arkivbilder säger Baldwin på vilket sätt västerlandets humanism är låtsad.

[Dolda tillgångar](#) - spelfilm

1960-talet. I kampen om att skicka upp den första människan till rymden söker USA efter landets största talanger. NASA får tag i en grupp afroamerikanska extremt skickliga kvinnliga matematiker. De gör stordåd trots diskriminering. Bygger på en autentisk historia och kan väcka intresse för matematik. *Handledning finns.*

[The Butler](#) - spelfilm

En film inspirerad av Eugene Allens liv som butler i Vita Huset mellan åren 1952-1986. Fram till sin pension arbetade han för inte mindre än 7 presidenter. *Handledning finns.*

[Whose Streets?](#) - dokumentär

Vem tillhör egentligen gatorna? Michael Brown, Trayvon Martin och Ezell Ford är blott tre exempel på att det knappast är unga svarta män, i alla fall.

[En delad stad](#) - dokumentär

1965, efter år av kamp fick alla afroamerikaner i USA rätt att rösta i valet. Denna milstolpe ändrade hur afroamerikaners möjligheter kom att se ut. *Handledning finns.*

[Åren med Obama - orden, talen](#) - dokumentär

En bra och engagerande film om Obamas framgångsaga och retoriska förmåga. Utifrån hans tal och skrivprocess uttrycks budskapet om samförstånd, hopp och ett enat USA. Det sista talet som skildras i filmen är från 2015, då de som 1965 marscherade för jämlikhet och lika rösträtt till staden Selma hedrades. *Handledning finns.*

[Dear White People](#) - spelfilm

På ett högt ansett universitet i USA bubblar raskonflikter under ytan. I fronten för universitetets svarta minoritet står den unga tjejen Sam White och hennes studentradioprogram Dear White People. *Handledning finns.*

[Raskortet](#) - dokumentär

Hur är det att vara svart i Sverige – landet med en självbild som världens mest toleranta och fördomsfria? *Handledning finns.*

Läroplanen

Filmen *Icke-våldsaktivism i USA* passar bra för undervisning i historia och samhällskunskap i grundskolan och gymnasiet. Här enligt några exempel ur det centrala innehållet i Lgr11 och Gy11, se www.skolverket.se.

Historia 7-9, centrala innehållet

- Vad historiska källor kan berätta om människors och grupper strävan att påverka och förbättra sina egna och andras levnadsvillkor, till exempel genom uppfinningar, bildandet av fackföreningar och kampen mot slaveri.
- Historiska berättelser från skilda delar av världen med skildringar av människors upplevelser av förtryck, till exempel i form av kolonialism, rasism eller totalitär diktatur och motstånd mot detta.

Gymnasiet - centrala innehållet för historia 1a1 och 1a2

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.

Gymnasiet - centrala innehållet för historia 1b

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.

Samhällskunskap 7-9 - centrala innehållet

- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.